

A FURIOSO-NORTH STAR FAJTA TENYÉSZTÉSÉNEK VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁGON

KOVÁCSOVICS TÍMEA – GULYÁS LÁSZLÓ

Széchenyi István Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar
Állattudományi Tanszék, Mosonmagyaróvár

ÖSSZEFOGLALÁS

A Furioso-North Star (mezőhegyesi félvér) génmegőrzés és hagyományörzés szempontjából a Magyarországon tenyésztett lófajták között nagy jelentőségű.

A szerzők jelen vizsgálatukban - az elmúlt két-három évtized hazai tenyésztési alapadatai felhasználásával – kitérnek a fajta törzskönyvezett kanca –és ménállományának alakulására, a regisztrált csikók számára, a ménvizsgák eredményeire, a tenyészmének területi megoszlására és a fajtában fedező ménnek telivér vérhányadának változására.

A vizsgálatokból megállapítható, hogy a törzskönyvezett kancák száma 500 és 620 egyed között, a tenyészmének száma pedig 18 és 78 között alakult. Az évente sikeres ménvizsgát tett egyedek száma 9 – 18 volt. A regisztrált csikók száma évenként 99 és 167 között alakult. A fajtában fedező tenyészmének angol telivér vérhányada az utóbbi 30 évben jelentősen emelkedett, arányuk 55,5%-ról 74,4%-ra nőtt. A fajta tenyésztése a jövőben is meghatározó lesz Magyarország dél-keleti régiójában.

Kulcsszavak: lótenyésztés, Furioso- North Star, telivér vérhányad, Magyarország.

BEVEZETÉS

A hazánkban tenyésztett lófajták messze földön híresek. Kevés ország rendelkezik olyan kiváló fajtákkal és a fajták oly nagy számával, mint Magyarország. Ilyen például a hucul, a magyar hidegvérű, a lipicai, a nóniusz, a shagya-arab, a kisbéri félvér, a gidrán és a Furioso-North Star, vagyis a mezőhegyesi félvér.

Vizsgálatunk a Furioso-North Star fajtának a bemutatására, létszám alakulásának elemzésére szolgál. Elsődleges célunk volt a törzskönyvezett kancák és ménék számának alakulásáról egy általános képet mutatni, valamint a mezőhegyesi félvérek származásában felmérni az angol telivér egyedeket, ezáltal megállapítani, hogy milyen mértékben játszik szerepet az angol telivér a fajta tenyésztésében.

IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Furioso-North Star fajta rövid története

A mezőhegyesi félvér a XIX. századból ered. Ebben a században általánossá vált az angol telivér nemesítőként való felhasználása Európában. A legjobban bevált méneket több éven keresztül tartották tenyésztésben a XIX. század elején, ezek közül mutatunk be néhányat, zárójelben pedig az eredetüket tüntetjük fel (*Konyhás*, 2008; *Ócsag*, 1984; *Ernst*, 1985).

- Barbaro (berber)
- Mylord (angol)
- Principe (lipicai)
- Montebello (lipicai)
- Mercurio (erdélyi)
- Brilliante (erdélyi)
- Colonello (spanyol)
- Vigourieux (spanyol)
- Principe (holsteini)
- Pomposo (mecklenburgi)

A XIX. század közepe felé már az angol lovak, majd a telivér határozott előretörésről beszélhetünk. A kialakulófélben lévő arab alapú gidrán és az anglonormann eredetű nóniusz mellett angol fajtájúnak mondott mének és közöttük telivérek is egyre inkább szerephez jutottak. Ennek eredménye lett a telivér mének által alapított mezőhegyesi félvér, vagyis a Furioso-North Star fajta (*Dévényi, 1934; Pataki, 1988*).

Az alapító mén Furioso Senior 1836-ban született gr. Károlyi György ménesében. Anyja Miss Furey volt. Apja, Privateer 4 éves koráig öt versenyt nyert. Furioso az egykori leírások szerint arányos, nagyon nemes megjelenésű mén volt, széles szüggyel és bő mellkassal (*Kovácsy és Monostori, 1892; Ócsag, 1989*).

A másik fajtaalapító mén North Star. North Star egy bogárfekete mén, kis csillaggal. 1844- ben született Angliában. Apja Jaques, a híres Eclipse dédunoka, anyja pedig Ringlet, ugyancsak Eclipse vonalából eredő kanca (*Bodó és Hecker, 2013; Janászik, 2017*).

A mezőhegyesi félvér 1900 táján, már kiváló minőségű és használati értékű háts- és kocsilovat adott, amit legjobban bizonyít, hogy Csekonics József unokája, Csekonics Endre ilyen lovakat tenyésztett zombolyai ménesbirtokán (*Hecker, 2014; Bokor et al., 2011*).

A fajta leírása

Színek: pej és fekete kevés, nem túl nagy terjedelmű jegyekkel, elfogadott a sárga és a szürke is, de nem kívánatosak. A fakó szín és árnyalatai, valamint a tarkaság kizáró oknak minősülnek.

Méretetek: A marmagasságnak mindenképpen meg kell haladnia a 148 cm-t, az ennél alacsonyabb marmagasságú egyedeket kizárják a tenyésztők. Mének esetében az ideális méretek: marmagasság bottal mérve 164-172 cm, 155 cm alatti mén a tenyésztői bizottság külön elbírálása alapján kaphat engedélyt. Az övméret a marmagassággal arányos, átlagosan 180-203 cm. A szárkörméret optimális esetben 21-22 cm, a 19 cm alatti méret nem kívánatos. Kancák esetében az ideálisnak tekinthető méretek: marmagasság bottal mérve 160-168 cm, 155 cm alatti kanca csak a megfelelő méretű ivadéka útján kerülhet fő-törzskönyvbe. Az övméret a marmagassággal arányos, átlagosan 180-205 cm. A szárkörméret 21-22 cm, 18 cm alatti nem kívánatos.

Küllem: A fej száraz, nemes, kint ülő nagy szemekkel. A fajtából kizáró oknak tekintendők a nagy, burkolt, ill. kosfej, valamint az apró, mélyen ülő szemek. A fej széles,

rugalmas tarkón keresztül a kellően hosszú, ívelt, középmagasan illesztett széles alapról induló nyakban folytatódik, a rövid terhelt nyak kizáró oknak minősül. Közepesen magas, kifejezett, hátba nyúló mar jellemző, mely közepesen hosszú, izmos hátban folytatódva erős, izmos ágyékkal kapcsolódik a terjedelmes, széles, hosszú, enyhén csapott, erőteljes, izmos farhoz. A rövid, csapott, barázdált far kizáró oknak minősül.

Kívánatos a széles, mély szügy, a mély dongázott mellkas, mely hengeres hasban folytatódik. Az elülső végtag hosszú, dőlt lapockából indul, melyhez izmos felkarban, jól izmolt, hosszú alkarban kapcsolódik a középhosszú csüdön keresztül az egészséges szaruanyagú, terjedelmes pata. A hátulsó végagnál fontos a széles, hosszú, jól izmolt far, jól izmolt alcomb, melyhez terjedelmes száraz csánkon és jól illesztett rövid száron, egészséges bokán és csüdön keresztül az egészséges szaruanyagú, terjedelmes pata kapcsolódik.

Mozgás: Ajánlatos a tért ölelő, laza, rugalmas, akciós mozgás lépésben ügetésben egyaránt. A vágta legyen kerek, akciós, rugalmas és lendületes. A lábak előrevitelle oldalról és hátulról egyaránt szabályos (*Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület*, 2019).

1. kép: The Bart Furioso III-114 Tambura tenyészmén

A mezőhegyesi félvér értékmérő tulajdonságai

A Furioso-North Star fajtájú ló értékmérő tulajdonságait mindenkor a tenyészcélban megfogalmazott kívánalmak figyelembevételével kell megfogalmaznunk.

A fajta értékmérő tulajdonságait egyrészt a genotípusában (származási értékek) másrészt a fenotípusában (küllem, mozgás, vérmérséklet) lehet és kell keresnünk (*Radnóczy, 2002*).

A testalakulásról, a küllemről, illetve a mozgás minőségéről következtethetünk a ló teljesítőképességére. Minden jó felépítésű ló előnyben van a teljesítmény megjelenítése során, hibás küllemű társaival szemben, ezért a fajtával szemben elvárás a harmonikus megjelenés, a korrekt küllem, a nagy ráma. A jó mozgásadottságok azok, amelyek leginkább meghatározzák a ló teljesítményét. Fontos a jármódok tisztasága, ütemessége, rugalmassága (*Mihók és Ernst, 2015*).

A láb előre vitel legyen szabályos, nagy ívű, térélelő. A lónak legyen meg a természetes egyensúlya. Ezen tulajdonsággal rendelkező egyedek könnyebben idomíthatóak, kiegyensúlyozottabbak (*Bodó és Domokos, 2016*).

Mindezek mellett fontos szem előtt tartanunk, hogy a tenyésztésbe vont lovaknak a tenyészcélban megfogalmazott tulajdonságokat a lehető legteljesebb módon kell hordozniuk. A fajtajelleg mellett egyértelmű nemi jelleggel kell rendelkezniük, hiszen nem használati, hanem tenyészállatok.

A származási érték az egyik legfontosabb értékmérő tulajdonság, hiszen az ősök ismeretében következtethetünk az egyed képességeire, várható teljesítményére. A származásértékelés azonban nem garancia. A származás vizsgálatakor fontos az ősök teljesítményének, munkakészségének, szervezeti szilárdságának ismerete. A közvetlen ősök (szülők, nagyszülők) teljesítményének ismereteiből vonhatunk le meghatározó következtetéseket az adott egyed képességeire vonatkozóan. A származásban ennél hátrébb található ősök érdemi hatást már nem fejtenek ki az egyed adottságainak átörökítésében.

A külső értékmérő tulajdonságok megítélésének módja a küllemi bírálat. A bírálat célja, hogy a testfelépítés és a tenyészcélban megfogalmazott kívánalmakhoz szükséges teljesítőképesség közötti összefüggéseket felismerjük és helyesen ítéljük meg. Mindezekhez szükséges a testalakulás funkcionális összefüggéseit feltáró leíró bírálat (*Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület, 2019*).

Fajta tenyésztésének módszere

A Furioso-North Star lófajta konszolidált. Az egyedeinek többsége magán hordozza a fajta ismertető jegyeit. A mérvonalai és a kancacsaládjai jól meghatározhatóak és kellő számúak, ezzel a genetikai értékkel ügyesen gazdálkodva lehetséges a fajta fenntartása.

A fajtatiszta tenyésztés módszere:

A párosítandó egyedek a fajtához, vagy a fajta kialakulásában szerepet játszó génállományokhoz tartoznak. A fajtajelleg és a meglévő értékmérő tulajdonságok rögzítése, és a populáció kiegyenlítetttségének a megőrzése a cél.

A fajtatiszta tenyésztés előfeltétele a szelekciós bázis, és az előrelátó tenyésztői munka.

A fajta kialakulásában szerepet játszó fajták:

- angol telivér,
- arab telivér, shagya, arab félvér
- magas félvér, legalább 75% angol telivér vérhányad,
- anglo-arab,
- kisbéri félvér
- gidrán
- nóniusz

(*Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület*, 2019).

Az angol telivért és az arab telivért szerte a világon használták, illetve a mai napig használják a tenyésztésben. Ezeknek a fajtáknak a fő tenyészcéljuk mindig is a gyorsaság volt, amit manapság már biztonságosan tudják örökíteni az utódaikra (*Novotni*, 2006).

ANYAG ÉS MÓDSZER

A vizsgálatainkhoz a *Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége* tenyésztési adatait, és a *Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület* tenyésztési adatait, méneskönyveit és tenyésztési évkönyveit használtuk fel. A vizsgálatunk ideje a legtöbb esetben az 1989-2020 közötti időszakra terjed ki. Az összegyűjtött alapadatok értékelését, és a táblázatok, ábrák készítését Excel programban végeztük el.

Vizsgálataink szempontjai:

- Furioso-North Star tenyészmének megoszlása megyénként (2008-2020)
- Furioso-North Star törzskönyvezett kancák számának alakulása (2006-2019)

- Furioso-North Star ménvizsgák eredményei (2011-2019)
- Furioso-North Star regisztrált csikók számának vizsgálata (1993-2017)
- Furioso-North Star törzskönyvezett kancák és tenyészmének telivérezettség vizsgálata (1989-1990 és 2020)

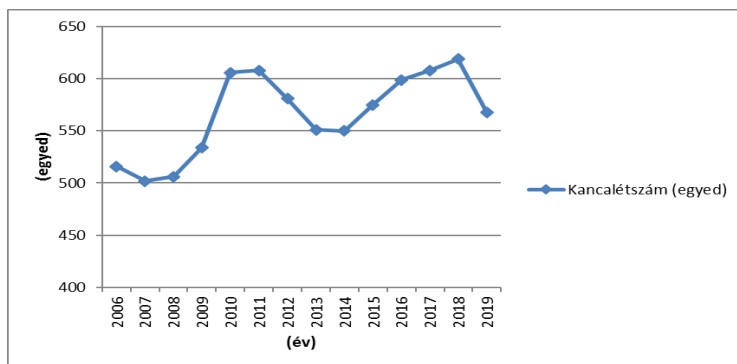
A hivatalos telivér vérhányad számolásnál a 4. ősi sort vizsgáljuk, a 4. ősi sorban lévő telivéreket összeszámoljuk, és ezt az értéket elosztjuk 16-al, mivel 16 ős van a 4. ősi sorban és ezt megszorozzuk 100-al, így százalékban megkapjuk a telivér vérhányadot (Csikvári és Korsós, 2012; (Csikvári, 2014; Csikvári, 2016; Csónaki et al., 1991).

A 2019-es ménkatalógusban 78 mén szerepelt, az 1989-1990-es méneskönyvben csak 18 mén. Összesen 96 mén származását tudtuk vizsgálni és összehasonlítani. Kancák esetében már több egyed származását vizsgáltuk. A 2016-os évkönyvben szereplő kancák száma 137 egyed. Az 1991-es méneskönyvben pedig, 222 egyedet találtunk, így összesen 359 kanca származását vizsgáltuk.

EREDMÉNYEK

Munkánk célja, hogy felmérjük a Furioso-North Star fajta törzskönyvezett egyedeinek számát, Magyarországon belüli eloszlását, illetve ezeknek az értékeknek az összehasonlítását elvégezni.

Az elsődleges értékelési szempontunk a tenyésztésben lévő törzskönyvezett kancák egyedeinek vizsgálata. Az *1. ábrán* mutatjuk be a változásokat 2006-tól 2019-ig.

mare staff numbers (1)

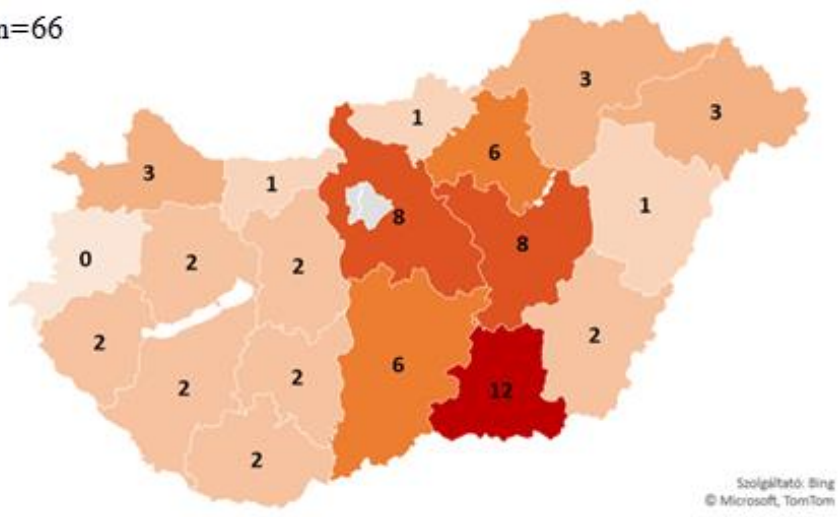
1.ábra: A törzskönyvezett kancalétszám alakulása (2006-2019)

Figure 1: The establishment of pedigree mare staff numbers (2016-2019)

Az *1. ábrán* megfigyelhető, hogy 2006-tól egy enyhe visszaesés mutatkozik meg, majd 2008-tól egy erőteljes növekedés követi. Az erőteljes emelkedést pedig, szintén egy visszaesés követi 2012-től, 2014-ben növekedést figyelhetünk meg. A 2019-es egyed szám csökkenő tendenciát mutat. A vizsgált időszakban a törzskönyvezett kancák száma 500 és 620 egyed között változott.

A Furioso-North Star ménék megoszlását mutatjuk be 2008-ban és 2020-ban megyénként. Ehhez az MLOSZ oldalán lévő „ménelhelyezési dokumentumot” használtuk fel. Ezeket az értékeket gyűjtöttük össze és szemléltettük egy Magyarország térkép segítségével a *2. és a 3. ábrán*.

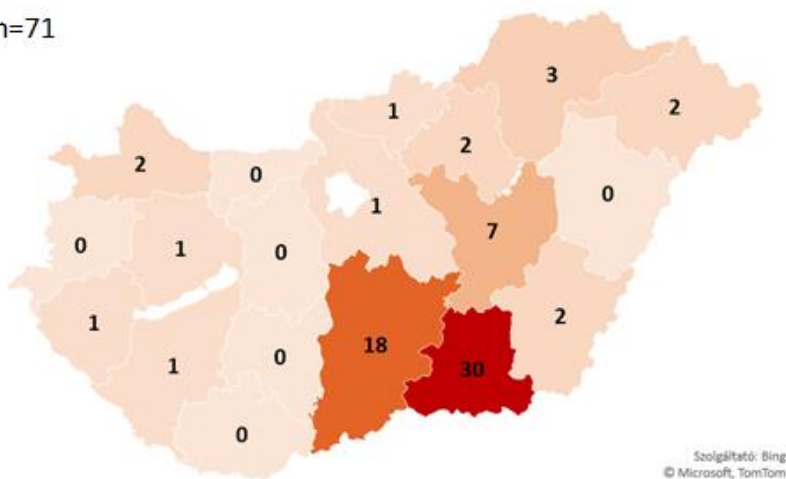
n=66

2. ábra: Furioso-North Star ménelhelyezés megyénként (2008)

Figure 2: Furioso-North Star stallion placement county (2008)

n=71

3. ábra: Furioso-North Star ménelhelyezés megyénként (2020)

Figure 3: Furioso-North Star stallion placement county (2020)

Összességében elmondható, hogy 2008-ban és 2020-ban is Csongrád megyében volt a legtöbb mén, ez a szám 2020-ra 30 egyedre emelkedett. Vas megyében a vizsgált évek egyikében sem volt Furioso-North Star mén. Az egész térképet tekintve 2008-ban szinte

az összes megyében megtalálható volt, mezőhegyesi félvér mén, míg 2020-ban eléggé koncentrálódott Csongrád megyére. Az összes egyed számát tekintve 2020-ban több (n=71) volt a mén, mint 2008-ban (n=66).

A jelenlegi lóállomány tartásának elsődleges célja a tenyésztési feladatok ellátása és a Furioso-North Star fajta nemesítése, genetikai anyagának megőrzése. Az eredményes tenyésztéshez nélkülözhetetlen a tenyésztésre szánt állatok sajátteljesítmény vizsgálata (STV) is. Az *1. táblázat* szemlélteti a 2011-től 2019-ig vizsgázó mének számát és eredményeit. Ez alapján elmondhatjuk, hogy a vizsgázott mének többsége sikerrel teljesítette a sajátteljesítmény vizsgát.

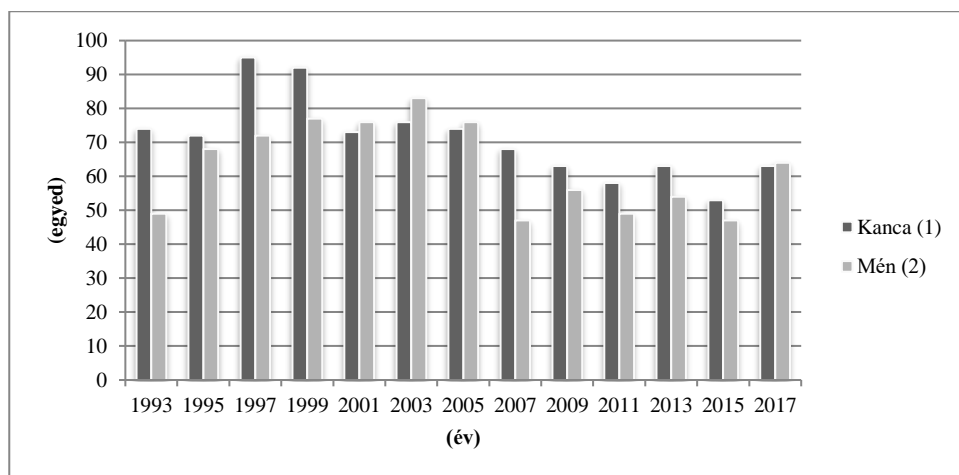
A regisztrált csikók számát 1993-tól 2018-ig a *4. ábrán* szemléltetjük.

1. táblázat: Furioso-North Star mének sajátteljesítmény vizsga eredmények (2011-2019)

Table 1: Furioso-North Star stallionsown performance examresults (2011-2019)

STV vizsga (év) (1)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vizsgázott (egyed) (2)	9	12	3	14	12	13	19	14	14
Megfelelt (egyed)(3)	9	12	3	13	12	11	18	14	13
Nem felelt meg (egyed) (4)	0	0	0	1	0	2	1	0	1

STV exam (1), examined (2), matched (3), fail (4)

mare (1), stallion (2)

4. ábra: Furioso-North Star fajtában regisztrált csikók száma, ivar szerinti alakulása (1993-2017)

Figure 4: Furioso-North Star thepresentation of thenumber of coltsregistered in a kind, dividedintostallion and mare (1993-2017)

A 4. ábrán látható, hogy a bemutatott időszak alatt 1997-ben volt a legtöbb kanca csikó, ez 95 egyedet jelent. A mén csikók esetében a legmagasabb szám 2003-ban mutatkozik meg, ez szám szerint 83 egyedet jelent. Látható, hogy mindkét ivar esetében 2007-től csökkenő tendenciát mutat a csikók létszámának alakulása. Az 1993-tól 2017-ig regisztrált csikó száma 3336 egyed, amely éves átlagban 133 csikót jelent.

Az angol telivér szerepét az 1990-es években, és a 2016, 2019-es években vizsgáltuk a Furioso-North Star fajtában. A Furioso-North Star fajtában fedező ménnek 4. ősi soros származása alapján számítottuk ki a telivér vérhányadot.

Az 1989-1990-es méneskönyvben szereplő, ménnek közül 7 egyed származásában nem volt egy telivér sem, a telivér vérhányad 0%. 10 % alatti telivér hányad egy egyednél figyelhető meg. 10-20% közötti 4 egyednél látható, míg 20-30% közötti csak egy egyednél, 30-40 % szintén egy egyednél, végül egy egyednél 50%-os telivér vérhányadot állapítottunk meg.

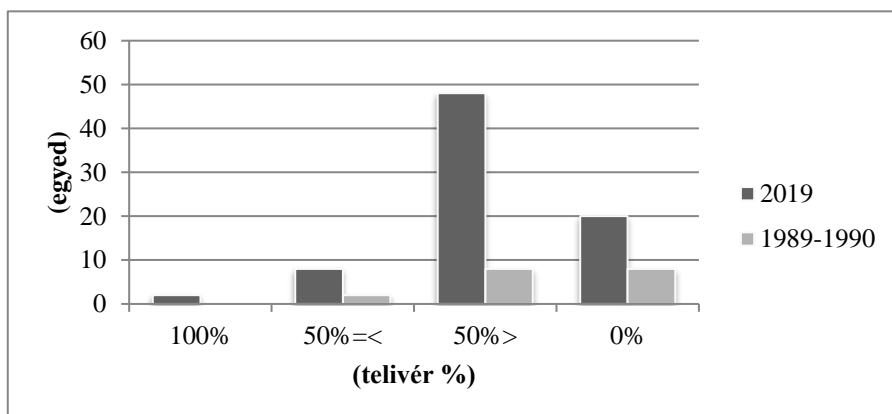
A 2019-es méneskönyvben 78 mén szerepelt, az 1989-1990 méneskönyvben pedig, 18 egyed, így az összes egyed összehasonlítását a 2. táblázat, és az 5. ábra mutatja meg.

2.táblázat: Tenyészmének telivér vérhányadának alakulása (1989-1990, 2019)

Table 2: The distribution of the thoroughbred percentage of studs (1989-1990, 2019)

Telivér vérhányad (%) (1)	Tenyészmének 2019 (egyed) (2)	Tenyészmének 2019 (%)	Tenyészmének 1989-1990 (egyed)	Tenyészmének 1989-1990 (%)
100%	2	2,6	0	0
50%=<	8	10,3	2	11,2
50%>	48	61,5	8	44,4
0%	20	25,6	8	44,4
Összesen (egyed) (3)	78	100,00	18	100,00

thoroughbred blood proportion (1), stud (2), altogether (3)

5. ábra: A tenyészmének telivér vérhányadának alakulása (1989-1990, 2019)

Figure 5: The establishment of the thoroughbred blood proportion of 1989-1990 and 2019 studs

A 2. táblázatban, és az 5. ábrán megfigyelhető, hogy a 1989-1990-es méneskönyvben szereplő méneknél a származásban nem találtunk angol telivér tenyészmént, míg az 2019-es méneskönyvben szereplőknél 2 egyedet is találtunk. Az 50% feletti telivér százalékkal rendelkezők, illetve az 50% alatti telivér hányadok százalékos értéke nem mutatnak nagy változást az összehasonlítás alapján. 2019-ben sokkal kevesebb a 0% telivér hányaddal rendelkező egyed, mint az 1989-1990-es évkönyvben szereplőké, hiszen ez 2019-ben 25,6 %, míg 1989-1990-ben 44,4% volt.

A továbbiakban a törzskönyvezett kancák telivér százalékát hasonlítottuk össze, ebben az esetben a 2016-os és az 1991-es adatok álltak a rendelkezésünkre. A 3. táblázat szemlélteti ezeket az adatokat.

3.táblázat: Törzskönyvezett kancák telivér vérhányadának megoszlása (1991, 2016)

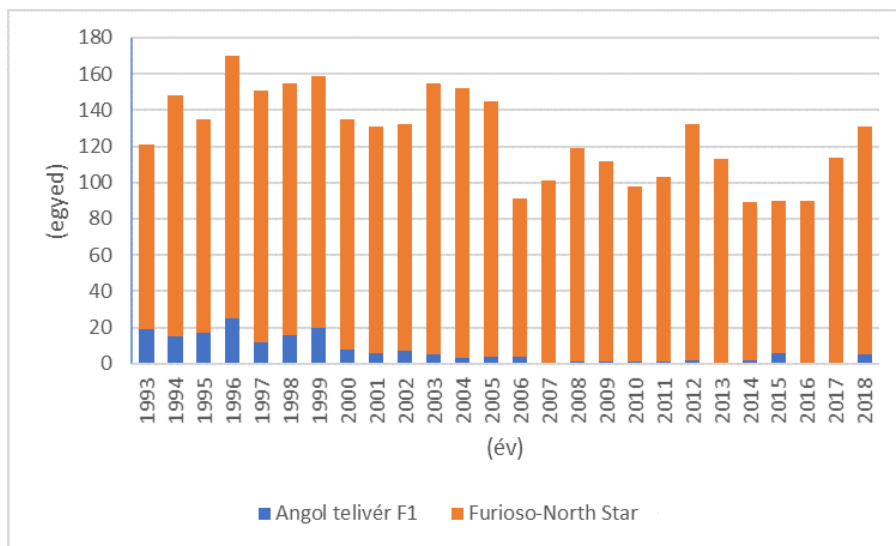
Table 3. The distribution of the thoroughbred blood proportion of mare (1991, 2016)

Telivér vérhányad (%) (1)	Új beállítású kancák 2016 (egyed) (2)	Új beállítású kancák 2016 (%)	Kancák 1991 (egyed) (3)	Kancák 1991 (%)
100%	1	0,7	0	0
50%=<	9	6,6	35	15,8
50%>	93	67,9	126	56,8
0%	34	24,8	61	27,4
Összesen (egyed) (4)	137	100,00	222	100,00

thoroughbred blood proportion (1), new setting mare (2), mare (3), altogether (4)

A 2016-os adatokat az új beállítású kancáknál vizsgáltuk. A telivér vérhányad a kancák esetében nem mutat akkora változatosságot, mint a ménék esetében. Eltérést mutat, hogy 1991-ben nem volt egy olyan kanca sem, amely angol telivér lett volna, míg 2016-ban egy ilyen egyed szerepelt a méneskönyvben. Az adatok szerint még elmondható, hogy az 50% feletti telivérezettséget mutató kancák 1991-ben kétszerese (15,8%) volt a 2016-ban (6,6%) leírtakhoz képest, illetve az 50% alatti kancák esetében minimális különbséget figyelhetünk meg. 2016-ban az összes egyed 67,9%-a volt ebben a kategóriában, míg 1991-ben 56,8% volt ide sorolható.

A Furioso-North Star fajtában regisztrált csikókat vizsgáltuk, 1993-2018 évek között apai származás szerint (angol telivér F1 és Furioso-North Star). Ezeket az eredményeket a 6. ábrán mutatjuk be.

English thoroughbred F1 (1), Furioso-North Star (2)

6. ábra: Angol telivér F1 és Furioso-North Star csikók megoszlása (1993-2018)

Figure 6: English thoroughbred F1 and Furioso-North Star the distribution of colts (1993-2018)

A 6. ábrán látható, hogy 1993-tól egészen 1999-ig sokkal több az angol telivér F1 csikó, mint a további években. 2015-ben és 2018-ban vannak még kiugró adatok, ami 2015-ben 6 egyed, illetve 2018-ban 8 egyed. Ez az egyedszám sokkal kevesebb, mint 1999-ben, mikor 20 angol telivér F1 egyed született. Fontos megemlíteni, hogy 2006-tól egy csökkenő tendenciát mutat a csikók száma, 2005-ben még 145 csikóról beszélhetünk, ez a szám lecsökkent 91 egyedre. Viszont 2018-ra javulni látszik a helyzet, 131 volt a regisztrált csikó.

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A történelem sok viharán ment át a Furioso-North Star fajta, hatalmas csodának számít az I. és II. világháborús veszteségek után a fajta sikeres regenerálása. A harmadik csapás a törzsménes áthelyezése volt, ami megszüntette a történelmi, hagyományos környezetet. Sajnos a Furioso-North Star lovak szerepe a mindennapi gazdasági életben is csökkent, és a külföldi fajtákat a különböző hírvérések is előtérbe hozzák. Fontosnak tartjuk, hogy

megfelelő népszerűsítés mellett, mindenki számára ismert legyen a mezőhegyesi félvér, hiszen egy nemzeti kincsről van szó, amit minden magyar embernek ismernie kellene.

Tenyésztés szempontjából az elsődleges a jól megszervezett célpárosítás, a meglévő vonalak fenntartása és észszerű vonaltenyésztés, és az angol telivérrel való nemesítés. Ezt szem előtt tartva, nagyszámú utódok esetén megőrizhető a fajta jellege, állománya. A jól megválasztott telivérek esetében kitűnő teljesítményű lovak születtek, ezért nem elhanyagolható a csikók megfelelő körülmények között való felnevelése, tartása. A közelmúltban alkalmazott telivérek közül érdemes kiemelni a The Bart xx mént. Tenyésztő hatását két törzsmén utódján fejteti ki. Az angol telivér mének használatával szerzett kedvező tapasztalatok újra a megfelelő nemesítő mének felkutatására ösztönzik a tenyésztőket. Az újonnan alkalmazott telivérek javító hatását támasztja alá, hogy az elmúlt időszakban új vonalak jöttek létre (The Bart), így a jövőben alkalmazott telivérek közül is kerülhetnek ki olyan egyedek, melyek vonalat alapítva biztosítják a fajta jövőjét.

A telivér apaságú F1 kanca ivadékok a továbbiakban vonalbeli ménnel párosítva kerülnek továbbtenyésztésre, ennek az úgynevezett „visszakeresztetésnek” a szigorú szabálya a garancia arra, hogy a Furioso-North Star fajta fejlődhessen és megmaradjon Magyarországon.

A fedező méneknél valamint a kancáknál nagyon különböző a származást tekintve a telivér vérhányad. Mének között előfordulnak fajtatiszta angol telivér fedezőmének is, melyek növelni tudják a félvér állomány nemességét.

Lényeges lenne a mének jobb kihasználása is. Megoldást jelenthetne, hogy megyénként rendelkezésre állna a tenyésztőknek legalább egy-egy Furioso-North Star mén.

Mének esetében pedig további vizsgálatot jelenthet a sportban való kipróbálás mellett, az ivadékok vizsgálata is. Mének esetében legalább 30 ivadékra lenne szükség ahhoz, hogy ivadék vizsgálatot is lehessen végezni, ami a mén örökítő képességét jellemezné. A kancák esetében is hasonlóan kellene eljárni, az ivadék vizsgálatok alapján eredményesebben lehetne tenyészteni.

ANALYSIS OF FURIOSO-NORTH STAR BREEDING IN HUNGARY

TÍMEA KOVÁCSOVICS – LÁSZLÓ GULYÁS

Széchenyi István University, Mosonmagyaróvár

SUMMARY

The Furioso-North Star (Mezőhegyes half-breed) is of great importance among the horse breeds developed in Hungary regarding gene conservation and traditional preservation.

In the present study, the authors discuss the development of the registered mare and stallion population of the breed, using the basic data of the last two to three decades of domestic breeding, the number of registered foals, the results of the stallion tests, the spatial distribution of breeding stallions and the changes in the proportion of thoroughbred blood in the stallions covering the breed.

The reviewed studies show that the number of registered mares ranged from 500 to 620 and the number of breeding stallions was between 18 and 78. The number of successful stallion tests per year was 9-18. The number of registered foals per year varied between 99 and 167. The blood ratio of English Thoroughbreds proportion of covering breeding stallions in the breed has increased significantly in the last 30 years, from 55.5% to 74.4%. Breeding of the Furioso-North Star horse breed will continue to be dominant in the south-eastern region of Hungary.

Keywords: horse breeding, Furioso- North Star, thoroughbred blood ratio, Hungary.

IRODALOM

Bodó I. - Domokos G. (2016): A mezőhegyesi félvér. Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége

Bodó I. - Hecker W. (2013): Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat. Mezőgazda Kiadó, Budapest

Bokor Á. - Pongrácz L. - Bartos Á. - Gulyás L. (2011) – Lótenyésztés. E-tananyag

Csikvári M. - Korsós I. (2012): Furioso-North Star Méneskönyv (2011-2012). Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület

Csikvári M. (2014): Furioso-North Star Ménkönyv (1993-2013). Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület

Csikvári M. (2016): Furioso-North Star tenyésztési évkönyv (2016). Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület

Csónaki J. - Monori I. - Zámberi M. (1991): Furioso-North Star Méneskönyv I. kötet (1989-1990). Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület, Budapest

Dévényi J. (1934): A Furioso és North Star családok. Különlenyomat Marosmenti Gazda

Ernst J. (1985): A császári aláírástól a Mezőgazdasági Kombinátig. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest

Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület (2019): A Furioso-North Star tenyésztési programja. Kecskemét

Hecker W. (2014): A bábolnai arab ménes. Magyarországi Arab Lótenyésztők Egyesülete

Janászik A. (2017): A kisbéri-félvér fajta tenyésztési programja. Kisbéri és Gidrán Lótenyésztő Országos Egyesület, Gyúró

Konyhás I. (2008): A lovak világa. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen

Kovácsy B. - Monostori K. (1892): A ló és tenyésztése. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Könyvkiadó-vállalata, Budapest

Mihók S. - Ernst J. (2015): A gidrán. Mezőgazda Kiadó, Budapest

Novotni P. (2006): Az angol telivér szerepe a félvér fajták tenyésztésében. Lovas Élet 7. évfolyam, 2006/5 szám, május, 44-45 o.

Novotni P. (2006): Az angol telivér szerepe a félvér fajták tenyésztésében. Lovas Élet 7. évfolyam, 2006/6 szám, június, 44-45 o.

Novotni P. (2006): Az angol telivér szerepe a félvér fajták tenyésztésében. Lovas Élet 7. évfolyam, 2006/2 szám, február, 18-19 o.

Ócsag I. (1989): Az angol telivér alkalmazhatósága és szerepe az ország sportló tenyésztésében. ÁTK Állattenyésztési Kutatóintézete Közleményei, Gödöllő,

Pataki B. (1988): A mezőhegyesi félvér fajta tenyésztése a Kiskunsági Ménes állományára alapozottan. Állattenyésztési Kutató Intézet, Herceghalom

Radnóczy L. (2002): DNS vizsgálat nóniusz, furioso és gidrán lófajtákban. Kutatási jelentés 9. o.

Egyéb hivatkozások:

KSH: <https://www.ksh.hu/>

MLOSZ: <http://www.mlosz.hu/>

URL¹: <https://www.furiosonorthstar.hu/2020/10/06/men-stv-sarlopusztan-szeptember-26-27-en-eredmenyek/>

A szerzők levélcíme – Adress of the authors:

Kovácsovics Tímea – Gulyás László

Széchenyi István Egyetem, Mezőgazdaság-és Élelmiszertudományi Kar

Állattudományi Tanszék

9200 Mosonmagyaróvár, Vár tér 4.

e-mail:

kovacsovics.timea@gmail.com

gulyas.laszlo@sze.hu